

Psychosociální vývoj: Morální a etické hodnoty

as. MUDr. Dana Janotová, CSc.

Psychiatrická klinika, 1. lékařská fakulta,
Univerzita Karlova a Všeobecná fakultní
nemocnice v Praze

Lawrence Kohlberg

Kohlberg určil šest vývojových stadií morálního úsudku, sdružených do 3 úrovní:

1. Děti v předškolním a mladším školním věku mají obvykle vyvinutou morálku na první úrovni – poslouchají proto, aby se vyhnuli trestu nebo aby dostali odměnu.
2. Na druhé úrovni – konvenční – uvažuje většina dětí ve školním věku. Řídí se pokyny autorit, vytvářejí si podle nich vztah k povinnostem a pocit viny, pokud tyto povinnosti a zákony neplní.
3. Pro dosažení třetí úrovně morálních hodnot je nutný rozvoj abstraktního myšlení. Jedinec jedná podle všeobecných morálních principů, jedná tak, aby získal uznání od společnosti.

Nejvyššího morálního stupně – Orientace na univerzální morální principy- dosahuje jen malá část populace dospělých (méně než 10 %).

Stadia morálního vývoje (podle Kohlberga)

I. Předkonvenční

- A. Heteronomní (trest, odměna)
- B. Instrumentální (hédonické – výhody, vyhnutí se nepříjemnosti)

Stadia morálního vývoje (podle Kohlberga)

II. Konvenční

- A. „Hodné dítě“ – princip dobra
- B. Svědomí, autorita (kritika autorit)

Stadia morálního vývoje (podle Kohlberga)

III. Postkonvenční

- A. Společenská smlouva (respektování práva, užitečnost)
- B. Morálka vyplývající z universálních etických principů

Zdravotniční pracovníci

- U zdravotnických pracovníků by rozvoj morálních hodnot měl dosahovat nejméně prvního stupně třetí úrovně.
- Zdravotnické povolání přináší mnohá obtížná etická rozhodování.
- Například otázka interrupce - hnutí „pro life“ považuje každé ukončení těhotenství za vraždu, i v případě, kdy pokračování těhotenství může ohrozit život matky dítěte.
- Hnutí „pro choice“ považuje interrupci za výkon, pro který má žena mít možnost se rozhodnout - žena má právo rozhodovat o svém těle.
- V zemích, kde nejsou interrupce povoleny se rozvíjí kriminální potraty a takzvaná potratová turistika - ženy cestují do zemí, kde jsou interrupce povoleny.

Otázka osvojení a odložení dítěte

- Podle mezinárodních úmluv má každé dítě právo na to znát své rodiče. Pokud je umožněno, aby děti byly odkládány bez určení původu - například do babyboxů - není možno zjistit později jejich rodiče, avšak děti jsou tak uchráněny strádání nebo dokonce usmrcení.
- Zachování života dítěte a uspokojení jeho vývojových potřeb by mělo být na prvním místě.
- Adoptivní rodiče mnohdy tají fakt osvojení před dětmi. Vzniká tak rodinné „tabu“, rodiče jsou nejistí ve výchově, a když později děti zjistí, že jim rodiče neřekli pravdu, viní je ze lži.
- O faktu osvojení má být dítě informováno již v předškolním věku.

Umělé oplodnění - asistovaná reprodukce

- Pro některá náboženství nejsou žádné z těchto výkonů přijatelné, avšak je stále více párů, které nemohou počít dítě přirozenou cestou. Vznikají etické a emoční problémy v případech matek, které „vynosily“ dítě jinému páru ve „své děloze“ a když se dítě narodí, odmítají se ho vzdát.
- Objevuje se otázka do jak pokročilého věku může mít člověk dítě. Muži jsou plodní do stáří a někdy si berou značně mladší partnerky a stávají se otci i ve věku 70ti let.
- Toto se může stát i u žen - budoucí rodička si ve fertilním období nechá zmrazit zárodečnou buňku a pro těhotenství se může rozhodnout až v pozdním věku. Pokud ze zdaří hormonální podpora, lékařská péče a žena je jinak zdravá, může i v 60ti letech porodit dítě. Takto pozdní mateřství je považováno za neetické, z hlediska budoucího zabezpečení a výchovy dítěte.

Povinnosti a práva zdravotnický pracovníků pomáhat a léčit

- Dospělou osobu, u které nejsou pochybnosti o způsobilosti k právním úkonům, lze léčit pouze s jejím souhlasem nebo tehdy, kdy lze takový souhlas předpokládat (těžké úrazy, stavy bezvědomí). Odmítnutí léčby je třeba respektovat i když je zdravotník přesvědčen, že je tato léčba nutná (svědci Jehovovi - transfuze). O léčbě dětí rozhoduje jejich zákonný opatrovník - rodiče - ve sporných případech je možno se obrátit na soud.
- Důležitá je ochrana osobních dat, povinnost dodržet profesionální mlčenlivost. O diagnóze pacienta může lékař hovořit s druhým lékařem jen tehdy, je-li to v prospěch léčeného.

Konec prezentace